

MEHMED SADIK KEHRİBAR VE ESERLERİ

Süleyman GÜR*

Hayatı

Mehmed Sadık Kehribar'ın, günümüzde Trabzon'un Dernekpazarı ilçesine bağlı olan Ormancık köyünde 1870'li yıllarda doğduğu söylenmektedir. Bayburtlu Sandıkçı Mehmed Efendi'den icazet ve hilafet almış olup Osmanlının son dönemlerinde müderrislik yapmıştır. Aynı zamanda Kadiri tarikatının şeyhlerindedir. Oldukça uzun bir ömür sürmüş olup 1983 yılında 110 yaşında iken doğduğu köyde vefat etmiştir. *Türkçe İslam İnançları, Hediyetü'l-Gafilin (Gafillere Hediye) ve Tasavvufun İncelikleri* adlı basılmış üç eseri bulunmaktadır.¹

Eserleri

1. Türkçe İslam İnançları

Eser, İstanbul'da Fatih Matbaasında 1967 yılında basılmıştır. 80 sayfadır. Müellif esere önce Kur'an'ı Kerim ve hadisi şeriflerle sabit ve malum olan şer'i hükümleri üç başlık altında anlattığı genel bir mukaddime ile başlamıştır. Ardından "İtikada Dair Mukaddime" başlığı altında inanç esaslarının önemine vurgu yapan ifadelerle esere giriş yapmıştır. "Muhterem okuyucularım! İslam dini ve İslam dininin en mühim ve en önemli esasından biri; itikad meselesidir. Buna dair inançlarımızı ehl-i sünnet ve'l-cemaatın bu hususta kabul ettikleri düsturlardan ayrılmamak üzere; kalbimizin her safhasında yerleştirmek bizim için farz-ı âyindir." diyerek eserini ehl-i sünnet ve'l-cemaat akidesine uygun olarak yazacağını ima etmiş ve bu metot üzere de telif etmiştir. Yine Müslümanların itikadî konuları ciddiye almaları gerektiğine şu ifadelerle vurgu yapmıştır: "Aziz ve muhterem dindaşlarım! Size pek kıymetli tanıttığım iman ve itikad meselelerine ait bilgiler, tuhafınıza ve garabetinize gitmesin. Çünkü: İtikad babında akşamdan size bir şüphe âriz olsa derhal feneri yakıp, hocadan şüpheyi izâle etmeniz lâzımdır. Sabaha kadar ölürsen imansızlık tehlikesi vardır. Amel cihetine gelince; sabaha kadar durmaya ruhsat-ı şeriyye vardır. Özellikle imansızlık tehlikesi amelde değil, itikattadır." Müellif bu paralelde eserde iman ve islam meseleleri, kafirlerin envaı, Allah'ın varlığı, marifetullah, Allah'ın sıfatları, ehl-i tasavvufun sapkınları, nefs-i emmare gibi ana başlıklar altında çeşitli konuları izah etmiştir.

2. Gafillere Hediye (Hediyet'ül-Gâfilin)

Eser, İstanbul'da Dizerkonca Matbaasında 1970 yılında basılmıştır. Ancak mukaddimenin bitimindeki "1969 senesinde kaleme alınmıştır" ifadesi ile sondaki "Yazan: Çaykaralı, Ormancık köyünden Mehmet Sadık Kehribar, Sene: 1969" ibaresinden eserin 1969 yılı içerisinde yazıldığı anlaşılmaktadır. 103 sayfadır. Müellif diğer eserlerinden farklı olarak bu eserin baş kısmına içindekiler tablosunu eklemiştir. Eserde genel olarak dinî, ahlâkî ve ictimaî konuları ele almıştır. Eseri yazmadaki gayesini mukaddime-de şu şekilde ifade etmiştir: "Gençlerimizin gördüğüm uygunsuz bazı yanlış kavrayış ve hareketlerini mümkün merteye İslam ve yüksek Türklük edebiyatına uygun bir akideye bağlamak gayesi ile kaleme

* Doç. Dr., Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Ana Bilim Dalı, suleymangur@trabzon.edu.tr

¹ Haşim Albayrak, *Oflu Hoca Kavramını Oluşturan Din Adamları* (İstanbul: Sahaflar Kitap Sarayı, 2008), 290.

aldığım bu kitabı tekrar tekrar okuyan muhterem dindaşlarımın ahlak ve muaşeret-i beşeriyeye yolunda dillerini yüksek bir âlicenaplık halinde kullanacaklarından başka, manevî duygularında da kalplerinde merhamet, şefkat, vicdan gibi insanlık izleri yer edeceğine emin oluyorum. Bu yüzden benim ruhuma bir fatiha, ya da rahmetle anılmama sebep olur ümidiyle yazdım.” Yine mukaddimede kullandığı şu ifadeler eseri nasıl bir üslupla ele aldığına dair fikir vermektedir: “Şunu da unutmayalım ki: Bazı sofı arkadaşlarımız cehalet saikası ile insanların kısmı âzâmını dinsizlikle itham ediyorlar. Bu doğru değildir. Çünkü; dinsiz demek: Allahsız demektir. Bu insanlardan zoru gördüğü vakit maneviyattan istimdat eden Allahsız olamaz...Demek oluyor ki bütün insanları hüsnü zanla karşılamak âdabı İslamiyet’tendir. Aksi halde acep deryasına müslüman düşer, neuzübillâhi teâlâ, bu hepsinden fana. Kendimizi karıncadan ufak görmeliyiz. İslamiyet’in üsül-esası budur.”

3. Tasavvufun İncelikleri

İstanbul, Salah Bilici Kitabevi Yayınları tarafından 1974 yılında İstanbul’da basılmıştır. 160 sayfadır. Eserin sonunda bir lügatçe ve fihrist yer almaktadır. Müellif eserde beş duyu organının zahiri ve batını anlamları, ahlak-ı zemime, kuvve-i müdrike, yedi tavır, alemler, insan-ı kâmil, sâliklerin dereceleri gibi çeşitli konular ile çok sayıda tasavvufi kavramı ele almıştır. Konuları açıklarken mutasavvıfların görüşlerinden faydalanmakta hatta kendi görüşlerini onların fikirleri ile temellendirmektedir. Ancak bunu yaparken kendine has bir üslup ve metot kullanmıştır. Ona göre: Hakiki müridlik zikrullahı gönülden çıkarmamaktır. “Her tarihin ayrı ayrı pirleri vardır. Kimisi ruhu nazarı itibara alarak, ona göre telkin, esmâ ve terbiye göstermişlerdir. Kimisi de, nefsi nazarı itibara alarak terbiye, esmâ ve telkin göstermişlerdir. Çok değişik esmâ ve terbiyelerle, icrayı âyin edilmektedir. Hepsisi de Hak üzere kurulmuş olup, Ashab-ı kiram rıdvanullahi aleyhim ecmain ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem efendimize müntehidir. Bunların namları ile dalâlete ve bidate düşenler çok olur sakınmak lazımdır” (s. 94). Yine o şöyle der: “Tasavvuf ehlinde bazıları “ene’l-hakk” demekle kemal hâsıl olacağını sanırlar. Halbuki, kemal “Ene-Ben’i” ortadan kaldırıp atmaktır, Ben’i asla dile getirmemelidir. Hakkın varlığına düşenlerin dilleri lal (dilsiz) ve kalpleri mat (ölü) olur. Onlar, hiçbir kayıt ile mukayyet olamazlar ve ancak tecelli-i zati ile müşerref olacaklarını bilerek, âlemi-hayrette kalırlar.” (s. 89).



Resim 1: Tasavvufun İncelikleri isimli eserin dış ve iç kapağı



Resim 2: Türkçe İslâm İnançları ve Gafillere Hediye isimli eserlerin dış kapakları

Kaynakça

- Albayrak, Haşim. *Oflu Hoca Kavramını Oluşturan Din Adamları*. İstanbul: Sahaflar Kitap Sarayı, 2008.
- Kehribar, Mehmet Sadık. *Türkçe İslam İnançları*. İstanbul: Fatih Matbaası, 1967.
- Kehribar, Mehmet Sadık. *Gafillere Hediye (Hediyyet'ül-Gâfilîn)*. İstanbul: Dizerkonca Matbaası, 1970.
- Kehribar, Mehmed Sadık. *Tasavvufun İncelikleri*. İstanbul: Salah Bilici Kitabevi Yayınları, 1974.

